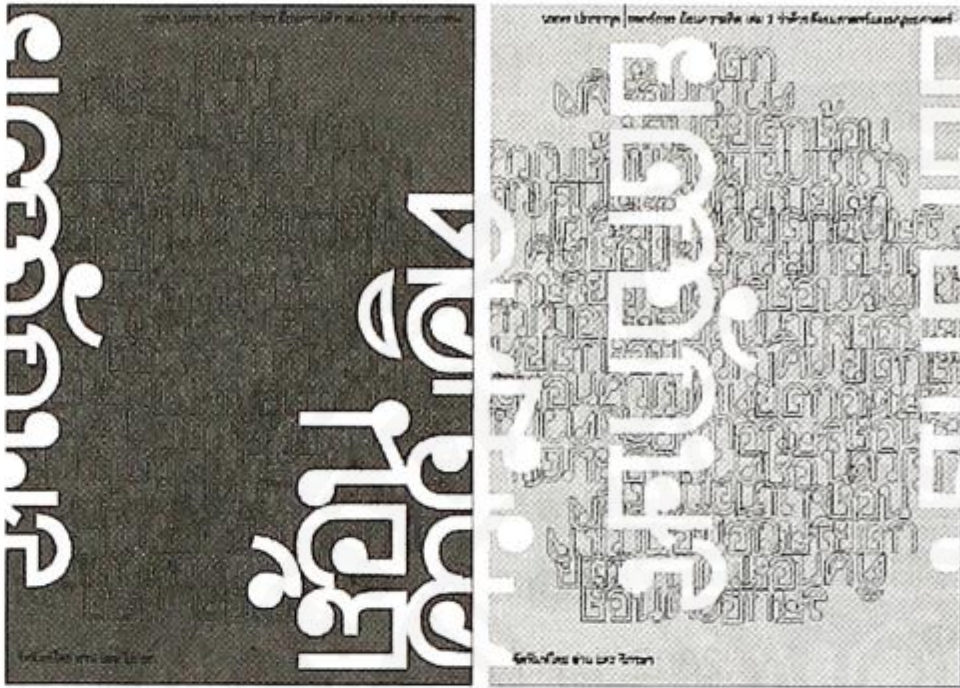

ยอกอักษร ย้อนความคิด

เล่ม 1 และ เล่ม 2

ผู้เขียน นพพร ประชากุล

ผู้จัดพิมพ์ สำนักพิมพ์วิภาษา

และสำนักพิมพ์อ่าน

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2552

หนังสือชุด ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 และ เล่ม 2 จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อรำลึกถึงการจากไปของ รองศาสตราจารย์นพพร ประชากุล แห่งภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยรวบรวมจากผลงานทั้งที่เป็นข้อเขียนตลอดจนบทสัมภาษณ์และคำบรรยายที่เคยตีพิมพ์ในวารสาร นิตยสาร รวมทั้งหนังสืออีกจำนวนหนึ่งระหว่าง พ.ศ. 2525-2548

ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่า ด้วยวรรณกรรม แบ่งเนื้อหาออกเป็นสองหมวดใหญ่ คือ ปกิณกะวรรณกรรมและวิชาการวรรณกรรม ในหมวดปกิณกะวรรณกรรมประกอบด้วยงาน วิจัยวิจารณ์วรรณกรรมทั้งไทยและเทศ 15 บท ซึ่งผู้เขียนได้สรุปไว้โดยกระชับว่างานวิจัย คือการทำความเข้าใจอย่างทะลุปรุโปร่ง ส่วนงานวิจารณ์คือแถลงผลลัพธ์ที่ประมวลจากความ เข้าใจนั้น (เล่ม 2 หน้า 236) ดังนั้น เมื่อผู้เขียนหยิบวรรณกรรมชิ้นครูอย่าง ลิลิตพระลอ ขึ้นมา “อ่าน” และพิจารณาบทชมโฉมพระลอซึ่ง “นำเอาองค์ประกอบของร่างกายชายหนุ่มมาแจกแจง ในเชิงสุนทรียะอย่างละเอียดพิสดาร” (หน้า 6) จนเป็นเหตุชักจูงให้พระเพื่อนพระแพงหลงเคลิบเคลิ้มและผลัดกันให้เกิดโศกนาฏกรรมตามท้องเรื่อง ผู้เขียนจึงได้แถลงข้อพิจารณาดังกล่าวใน บทความ “วาทกรรมทำเหตุใน ลิลิตพระลอ” ครั้นเมื่อหันไปเพ่งพินิจที่ตัวบทวรรณกรรมเรื่อง พระลอในสำนวนต่างยุคต่างสมัยถึงสี่สำนวน ผู้เขียนก็นำเสนอวิวัฒนาการของภาพลักษณ์ตัวละครเอกใน “ภาพลักษณ์ของพระลอ: รอยรูปในกาลเวลา” โดยชี้แจงให้เห็นว่ามีลักษณะบางประการของตัวละครที่หายไป หรือปรากฏเพิ่มขึ้นมา หรือวนกลับมาใหม่ ซึ่งเป็นไปตามจังหวะ ของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสประวัติศาสตร์

ส่วนวรรณกรรมซีไรต์อย่าง ลูกอีสาน ผู้เขียนระบุว่าป็นวรรณกรรมไทยในดวงใจเล่มหนึ่ง และตั้งเป็นประเด็นเสนอไว้ในบทความ “มีอะไรใน ลูกอีสาน” ว่า “ภายใต้รูปโฉมวรรณลักษณะ ที่ดูเรียบง่าย ภายใต้มวลข้อเท็จจริงที่ถ่ายทอดออกมา ภายใต้ภาพลวงตาของ ‘สำนึกนิย

บริสุทธิ์' งานเขียนชิ้นนี้รุ่มรวยไปด้วย ประเด็นทางวรรณกรรมที่ท้าทายค้นหาของ นักวิจารณ์ ชวนให้ขุดค้นขึ้นมาส่องสำรวจ ได้ไม่รู้เบื่อ" (หน้า 43-44) ทว่าในภายหลัง ผู้เขียนก็หยิบยกเทคนิคการใช้มุมมองและ เสียงเล่าที่วรรณกรรมเรื่องนี้สื่อถึงประเด็น เชื้อชาติวัฒนธรรมของชาวอีสาน ชาวจีน และชาวนวนได้อย่างแยบยล โดยบอกเล่า ไว้ในบทความ "ลูกอีสาน: เทคนิคการประพันธ์ กับประเด็นเรื่องเชื้อชาติวัฒนธรรม" นอกจากนั้นแล้ว ผู้เขียนก็ยังให้ความสำคัญกับ วรรณกรรมระดับ "ซีร็อก" (สำนวนของ ผู้เขียน หน้า 97) ดังปรากฏในบทความ "ลายสือ คือแสงสีแห่งชีวิต" และ "มีอะไรอยู่ใน โพรงมะเดื่อ" อีกทั้งยังทดลองใช้แนวคิด ทางมานุษยวิทยาจับงานเรื่อง "ท่อนแขน นางรำ" ของราชาเรื่องสั้นอย่างมนัส จรรย์งค์ แล้วชี้ให้เห็นถึงเหตุผลเชิงสังคมวัฒนธรรม ที่นำมาซึ่งความสยดสยองอันโดดเด่นใน เรื่องสั้นดังกล่าว

ในหมวดวิชาการวรรณกรรมนั้น ประกอบด้วยบทความที่น่าสนใจประเด็น แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ในการวิจักษ์ วิจารณ์งานวรรณกรรม ประเดิมตั้งแต่การ วิเคราะห์นิยายในฐานะที่เป็นเรื่องเล่าชนิด หนึ่ง โดยพิจารณาโครงสร้างและส่วน ประกอบต่างๆ ของนิยาย คือ โครงสร้าง ตัวละคร สถานที่ เวลา ตลอดจนเทคนิคการ เล่าเรื่องด้วยการจัดมุมมองและวิธีการใช้ เสียงเล่า หัวข้อเหล่านี้มีการอธิบายขยาย ความและประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ใน บทความอื่นด้วย เช่นใน "เชิงแซ่แต่สอด ประสาน: ศักยภาพการใช้ 'เสียงพูด' ใน วรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า" ผู้เขียนได้ สานิตถึงกลวิธีใช้เสียงพูดในเรื่องสั้นชื่อ "หิมพาล" ของสนั่น ชูสกุล เปรียบเทียบกับ นิยายเรื่อง มาตามโบวารี และบทละครเรื่อง

เฮโรดิอัส ของกุस्ताฟ โพลแบร์ต เพื่อชี้ให้ เห็นว่ากลวิธีการเล่าเรื่องมีผลกำหนดความ เข้าใจในเรื่องที่เล่าและทัศนะของผู้อ่านต่อ เนื้อเรื่องอย่างสำคัญ หรือใน "ข่าวสาร: วรรณกรรมตัวจริงในสังคมปัจจุบัน" ผู้ เขียนบอกว่า แม้โดยทั่วไปแล้ว เรามักแยก แยะข้อเขียนประเภทข่าวสารว่าเป็น "เรื่อง ไม่สมมุติ" (non-fiction) และวรรณกรรมเป็น "เรื่องสมมุติ" (fiction) แต่เมื่อสังคมไทย ก้าวเข้าสู่ภาวะ "สังคมมหรสพ" ที่ทุกสิ่งทุก อย่างกลายเป็นวัตถุแห่งการมองดูด้วยความ สนใจใคร่รู้ ข่าวสารจึงหันมาใช้กลวิธี การเขียนเพื่อดึงดูดคนให้มากที่สุด ขณะ เดียวกันวรรณกรรมกระแสหลักก็หันไปให้ ความสำคัญกับการถ่ายทอดความเป็น จริง ข้อเท็จจริง รวมทั้งปัญหาต่างๆ นานา จนอาจจะเลยด้านฝีมือการเขียนซึ่งเป็น "หัวใจปฏิกรณ์ของพลังวรรณกรรม" ไป อย่างน่าเสียดาย (หน้า 307-309)

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนประเด็นสำคัญ ที่ผู้เขียนเน้นย้ำอยู่เสมอ ก็คือ ท่าทีต่อการ "อ่าน" ซึ่งจะต้องแยกแยะการเสพวรรณกรรม กับการทำความเข้าใจออกจากกัน ทั้งนี้ก็ เพื่อให้เรามองเห็นวรรณกรรมตามความ เป็นจริงอย่างรอบด้าน และไม่ถูกพรางตา จนจุดรั้งมิให้ตั้งคำถามใหม่ๆ ต่อวรรณกรรม ดังที่ผู้เขียนกล่าวในบทความ "วรรณกรรม วิจารณ์ในโลกตะวันตกศตวรรษที่ 20" ว่า "ประเด็นสำคัญในวงวิชาการด้านวรรณกรรม ในศตวรรษนี้ ก็คือ การเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของการศึกษาวรรณกรรมจากความ ซาบซึ้ง (appreciation) ไปสู่การส่องสำรวจ (scrutinization) เพื่อทำความเข้าใจอย่าง ทะลุปรุโปร่ง" ผู้เขียนเห็นว่ากรอบคิดของ การส่องสำรวจนั้นมีทัศนะทางวิชาการที่ ต่างกันอยู่สองทัศนะ ทัศนะแรกเป็นการมุ่ง ทำความเข้าใจ "ตัวบทวรรณกรรม" อย่างที่

เป็นอยู่ โดยไม่นำเอาปัจจัยภายนอกมาอธิบาย ส่วนอีกทัศนะหนึ่งนั้นมองว่าวรรณกรรมเป็น “ปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรม” ที่กระทำการประกอบสร้างของภาษา (หน้า 269-270)

ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แบ่งเนื้อหาเป็นสี่หมวด คือ หมวดนักคิดและแนวคิด หมวดคำนำในหนังสือ หมวดคำบรรยายและบทสัมภาษณ์ และหมวดบทความทั่วไป ผู้อ่านที่สนใจแนวคิดของนักคิด อาทิ ทอมัส ฮอบส์ วอลเตอร์ คาร์ล มาร์กซ ชิกมุนด์ ฟรอยด์ โรลิ่งด บาร์ตส์ มิแชล ฟูโกต์ หรือแนวคิดโครงสร้างนิยม (หลัง) โครงสร้างนิยม สัญศาสตร์ โปสต์โมเดิร์น หลังอาณานิคม หรือสตรีนิยม จะได้สัมผัสกับข้อเขียนทางวิชาการที่ถ่ายทอดด้วยภาษาที่กระชับ ชัดเจน และมีชีวิตชีวาอย่างยิ่ง

ทั้งนี้ขอสารัตถ์ด้วยข้อเขียนบางส่วนจากบทความ “ฟูโกต์กับการสืบสาวความเป็นมาของสมัยใหม่” ดังนี้

หากจะต้องสังเขปความคิดของฟูโกต์อย่างรวบรัดที่สุด ก็อาจกล่าวได้ว่า คุณูปการหลักของเขายู่ที่การเปิดมิติใหม่ให้แก่การศึกษาเรื่องของ “อำนาจ” นั่นคือ ด้านที่อำนาจดำเนินการอย่างแนบเนียนและแทรกซึมในแนวนอนไปทั่วทั้งองค์สังคม การวิเคราะห์ในมิติใหม่นี้เลื่อนจากระดับมหภาค (เช่นอำนาจปกครองของรัฐ) มาสู่ระดับจุลภาค (เช่น อำนาจในโรงเรียน โรงงาน โรงพยาบาล และพื้นที่ประเภทอื่นๆ) ทำให้แลเห็นความซับซ้อนยอกย้อน

ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเสียส่วนต่างๆ ของสังคม ยิ่งไปกว่านั้น จุลมิติของอำนาจดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับกรอบความรู้ความคิดของสังคมแต่ละยุคสมัยด้วยปฏิสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น ผ่านสิ่งที่ฟูโกต์เรียกว่าวาทกรรม (le discours) หรือบรรดาคำพูด ข้อเขียนทั้งปวงที่ “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ในด้านต่างๆ ผลิตขึ้นและเผยแพร่ออกไปภายในกรอบความรู้เหล่านั้น ซึ่งแนวคิดเรื่องวาทกรรมนี้เองเป็นเสมือนกุญแจที่ไขสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ฟูโกต์ยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่า ปัจเจกชน ซึ่งสังคมสมัยใหม่ทำให้เข้าใจว่ามีอิสระเสรี เป็นนายของตัวเอง หรือที่เรียกว่า อัตบุคคล (le sujet) นั้นแท้จริงแล้วเป็นมายาภาพที่ประกอบสร้างขึ้นด้วยเครือข่ายของอำนาจทางสังคม และวาทกรรม กล่าวให้ถึงที่สุด อัตบุคคลเป็นเพียงการสวมบทบาทในตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ในเครือข่ายดังกล่าว (แม้ว่าในชั้นหลังฟูโกต์จะชี้แนวทางความเป็นไปได้ที่เราแต่ละคนจะตั้งตนขึ้นเป็น “ตัวของตัวเอง” ในท่ามกลางโครงสร้างที่กำหนดเราไว้ก็ตาม) จากหลายแง่มุมที่กล่าวมา ฟูโกต์จึงได้ชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ให้ก้าวไปในแนวทางซึ่งเรียกอย่างล้าลองในปัจจุบันว่า แนวหลังสมัยใหม่ (le post-modernisme) (หน้า 166-167)

อีกตัวอย่างหนึ่งคือคำอธิบายหัวข้อ “แก่นของระบบทุนนิยม” ในบทความ “คาร์ล มาร์กซ์ นักวิพากษ์สังคมเพื่อความผาสุก ของมนุษย์ในอนาคต” ดังนี้

ระบบทุนนิยมเป็นระบบการผลิต สินค้าของเอกชนเพื่อแสวงหาผลกำไรโดยใช้ทุนเป็นปัจจัยหลัก ทุนดังกล่าวประกอบด้วยทุนคงที่ (ได้แก่ เครื่องมือการผลิต โรงงาน วัตถุดิบ) และทุนแปรผัน (ค่าจ้างแรงงาน) ในโลกตะวันตก ระบบเศรษฐกิจในรูปแบบนี้มีต้นเค้ามาตั้งแต่ยุคเรอเนสซองส์ แต่ดำรงฐานะเป็นกระแสนรอมายาวนานท่ามกลางเศรษฐกิจกระแสหลักที่รัฐราชาธิปไตยวางนโยบายควบคุมการผลิตสินค้าสำคัญๆ เพื่อเพิ่มพูนทรัพย์สินในท้องพระคลัง อีกทั้งยังผูกขาดการค้ากับต่างประเทศเอาไว้ในมือ ขณะที่ระบบทุนนิยมนั้นจะเติบโตได้เต็มที่ต่อเมื่อมีตลาดเสรีและการไหลเวียนของสินค้า

เมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ชนชั้นกรรมพี (เจ้าของทุน พ่อค้าและผู้ประกอบการอาชีพอิสระ) ซึ่งมีผลประโยชน์ผูกพันกับระบบทุนนิยมเริ่มเติบโตขึ้นเป็นปีกแผ่น ปัญญาชนของคนกลุ่มนี้จึงเริ่มวิพากษ์วิจารณ์สังคมศักดินา โดยเชิดชูแนวคิดเรื่องเสรีภาพ เหตุผล อรรถประโยชน์ และหลักวิชา (ดังที่เรียกกันว่า แนวคิดของยุคแห่งความรู้แจ้ง) ทั้งนี้ เพื่อวางรากฐานของสังคมแบบใหม่ที่จะรองรับการปฏิวัติอุตสาหกรรมให้เบ่งบานอย่างเต็มศักยภาพ ในบางประเทศอย่าง

เช่นฝรั่งเศสนั้น ชนชั้นกรรมพีถึงกับระดมกำลังของสามัญชนทุกชนชั้นเข้าโค่นล้มอำนาจของศักดินาด้วยการปฏิวัติใหญ่ในปลายศตวรรษที่ 18 เลยทีเดียว ดังนั้นในศตวรรษที่ 19 ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมจึงผงาดขึ้นมาเป็นระบบเศรษฐกิจกระแสหลักอย่างต่อเนื่องมาจนทุกวันนี้ และในหมู่สามัญชนที่เคยฉีกกำลังต่อสู้ร่วมกันมานั้น ชนชั้นเจ้าของทุนจำนวนหยิบมือหนึ่งก็หันมาเอาดีเอาเปรียบชนชั้นแรงงานจำนวนมหาศาล โดยอาศัยกลไกการผลิตและสร้างมูลค่าให้แก่สินค้าในระบบทุนนิยมนี้เอง (หน้า 53-54)

ตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นว่าแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการมิใช่ “ยาขม” ที่ต้องเบือนหน้าหนี หรือเป็นเรื่องน่าเบื่อ เข้าใจยาก

นอกจากเนื้อหาที่กล่าวมาแล้ว “ความยากย้อน” ในวิธีคิดและวิธีเขียนยังเป็นอีกคุณสมบัติโดดเด่นของหนังสือชุดนี้ และดูเหมือนจะเป็นกลวิธีชี้ชวนให้อ่านได้ถูกต้องว่า ภาษาที่เราใช้อยู่ทุกเมื่อเชื่อวันนั้นมีอิทธิพลต่อตัวตนของเราเพียงไร และเราจำเป็นต้องรู้เท่าทันธรรมชาติของภาษาอย่างถ่องแท้เพื่อมองให้เห็นเงื่อนงำแง่มุมของอำนาจที่ “เจืออยู่ในน้ำเนื้อของภาษา” (เล่ม 1, หน้า 368) ด้วย

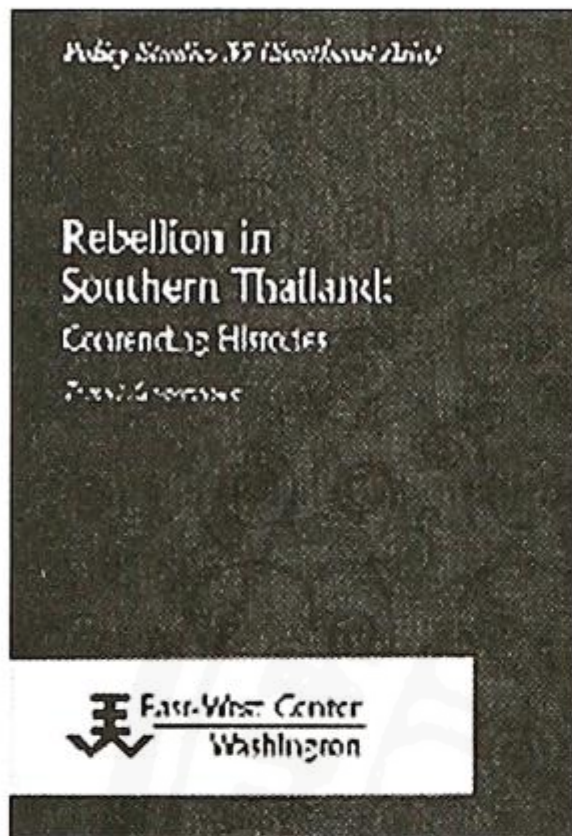
เนาวนิจ สิริผาดิวิรัตน์

Rebellion in Southern Thailand: Contending Histories

ผู้เขียน Thanet Aphornsuvan

ผู้จัดพิมพ์ East West Center, Washington

ปีที่พิมพ์ ค.ศ. 2007

การศึกษาเรื่องความขัดแย้งและความรุนแรงในภาคใต้ของไทยส่วนใหญ่มักจะเล่าที่จะกล่าวถึงมโนทัศน์เรื่องการแบ่งแยกดินแดน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซึ่งอาจส่งผลต่อความคิดของคนไทยส่วนใหญ่ อีกทั้งจะขยายบาดแผลความขัดแย้งให้กว้างขึ้นอีก แต่งานศึกษาของรองศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ เล่มนี้ กล่าวถึงความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทยอย่างเป็นระบบ และชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีดังกล่าวเกิดขึ้นและดำรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้างขึ้นของรัฐไทยแน่นอนว่าประวัติศาสตร์ที่เข้าใจกันอยู่นั้นเป็นประวัติศาสตร์ “คนละฉบับ” กับประวัติศาสตร์ที่อยู่ในความทรงจำของชาวมลายูในสามจังหวัดภาคใต้ของไทย

แม้ว่ารัฐไทยจะพยายามทำให้ประวัติศาสตร์แห่งความขัดแย้งนี้เลื่อนเบาและถูกลืมเลือนไปก็ตาม แต่ก็อาจสะกิดกัน

คลื่นความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดภาคใต้ของไทยได้ จากเหตุการณ์คนกลุ่มหนึ่งซึ่งระบุไม่ได้ว่าเป็นคนกลุ่มใดได้บุกปล้นปืนในค่ายกองพันทหารพัฒนาที่ 4 อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 หรือที่เรียกกันในเวลาต่อมาว่า “กรณี ปล้นปืน 4 มกราคม” หลังเหตุการณ์นั้นก็มีรายงานของทางราชการเกี่ยวกับความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้อย่างต่อเนื่อง ความรุนแรงขยายวงกว้างไปถึงบุคคลผู้บริสุทธิ์ผู้ไม่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองของฝ่ายใดเลย รวมถึงมีการฆ่าพระสงฆ์ในพุทธศาสนา ด้วยแม้รัฐบาลจะดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยใช้กำลังของทหารและตำรวจเข้าไปในพื้นที่ แต่ก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ที่ตอกย้ำความรุนแรงขึ้นอีกครั้งเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 เมื่อกลุ่มมุสลิมกว่าร้อยคนบุกเข้าโจมตีสถานตำรวจ ที่ทำการของรัฐบาล และป้อมยาม 12 จุดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และสงขลา จนมีการปะทะกันอย่างรุนแรง ฝ่ายกลุ่มมุสลิมเสียชีวิตไปถึง 107 คน โดยเฉพาะที่มัสยิดกรือเซะ มีผู้เสียชีวิตไป 32 คน แม้ว่ารัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จะบอกว่าเป็นผลงานของพวกติดยาเสพติด ทว่าความหมายของกรณี 28 เมษายน กลับกลายเป็น “นัยทางการเมือง” อันสำคัญยิ่ง เพราะตรงกับวันที่เกิดเหตุการณ์การลุกขึ้นสู้ของชาวมุสลิมดุซงญอ ที่จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2491

เหตุการณ์ในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 ได้ทำให้ประวัติศาสตร์ที่ทางการเมืองไทยเรียกว่า “ขบถดุซงญอ” ถูกปลุกขึ้นมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง รัฐไทยถือว่าเหตุการณ์ดุซงญอเป็นขบถ แต่กลุ่มคนมุสลิมในภาค

ได้กลับเรียกว่าเป็นการลุกขึ้นสู้ วาทกรรมที่ว่าด้วย “ขบถ” กับ “ลุกขึ้นสู้” ย่อมมีความหมายแตกต่างกัน คำว่า “ขบถ” มีความหมายถึงการต่อต้านอำนาจรัฐ แต่ “ลุกขึ้นสู้” มีความหมายถึงการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิของความเป็นพลเมืองตามที่กลุ่มผู้ต่อสู้ต้องการ ดังนั้น การที่รัฐไทยเรียกเหตุการณ์นี้ว่า “ขบถ” ย่อมสร้างตราประทับให้กลุ่มผู้ก่อการเป็น “ผู้หลงผิด” และเป็นพวก “ผู้ก่อการร้าย” ไปโดยปริยาย และทำให้กลุ่มผู้ลุกขึ้นสู้เป็นคนผิดในสายตาของคนยุคต่อมา

ดูขงญอเป็นตัวอย่างหนึ่งของความขัดแย้งระหว่างประวัติศาสตร์ชาติกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งต่างก็สร้างประวัติศาสตร์ด้วยเงื่อนไขที่ต่างกัน กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ชาติเป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้แนวคิดชาตินิยมของรัฐ ส่วนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประวัติศาสตร์ที่ยังเลื่อนไหลและมี “พลังอำนาจ” อยู่ในความทรงจำของคนในท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดการตอบโต้กันทางประวัติศาสตร์และส่งผลต่อปฏิบัติการต่างๆ ในปัจจุบัน

ด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ ธเนศได้ศึกษาอย่างละเอียด ทำให้เขาสรุปว่าปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ไม่ได้เกิดจากประเด็นทางศาสนา แม้ว่าศาสนาอิสลามจะแพร่หลายอยู่ในภาคใต้ตอนล่าง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าภาคอื่นจะไม่มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม แต่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ อีกทั้งรัฐไทยในทุกยุคทุกสมัยของประวัติศาสตร์ก็ได้กีดกันการนับถือศาสนา ธเนศยังให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ว่า มีผู้นับถือศาสนาอิสลามที่มีบทบาทในราชสำนักอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นด้วย

แม้ว่าภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม

และการนับถือศาสนาจะกลายเป็นพรมแดนอัตลักษณ์ที่แบ่งแยกคนไทยออกจากชาวมุสลิม ธเนศเสนอให้เห็นถึงคำว่า “แขก” ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียก “คนอื่น” ที่มีใช้คนไทย โดยความหมายในระยะแรกนั้น เราใช้เรียกผู้มาเยือน ผู้มาจากต่างถิ่น ดังนั้นคำว่าแขกในยุคต้นน่าจะหมายถึงเชื้อชาติอื่นๆ ด้วย แต่น่าสังเกตว่าคำว่าแขกในระยะต่อมาได้ถูกสร้างความหมายใหม่ที่มีความหมายถึงเฉพาะคนที่นับถือศาสนาอิสลาม รวมถึงคนที่มาจากอาหรับและอินเดียด้วย ดังนั้นในระยะหลัง โดยเฉพาะในยุครัตนโกสินทร์ คำว่า “แขก” ได้กลายเป็นเส้นแบ่งคนไทยกับมุสลิมแยกออกจากกันไปโดยปริยาย และทำให้มุสลิมกลายเป็น “คนอื่น” ไปด้วย

น่าเสียดายที่ธเนศไม่ได้ให้ข้อมูลว่าทำไมคำว่าแขกจึงมีความหมายเฉพาะชาวมุสลิมเท่านั้น ซึ่งหากมีหลักฐานในทางภาษาศาสตร์มาประกอบด้วย อาจทำให้เห็นถึงการสร้างอคติทางภาษาและอัตลักษณ์จนนำมาสู่อคติทางชาติพันธุ์ในที่สุด

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของสามจังหวัดภาคใต้อย่างละเอียด เขาชี้ให้เห็นว่าสาเหตุของความขัดแย้งประการหนึ่งมาจากอคติทางประวัติศาสตร์ ซึ่งน่าจะมาจากปัจจัยสองประการคือ การบันทึกหลักฐานไว้แตกต่างกัน และการสร้างความเข้าใจทางประวัติศาสตร์อย่างถ่องแท้ให้แก่คนในชาติโดยปราศจากอคติ กล่าวคือ ในด้านการบันทึกหลักฐานแตกต่างกัน ธเนศได้เสนอข้อมูลให้เห็นอย่างละเอียดนับตั้งแต่ยุคจารีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นว่าขณะที่รัฐไทยใช้หลักฐานจากพงศาวดารและบันทึกทางราชการเป็นหลัก แต่มุสลิมในสามจังหวัดภาคใต้กลับยึดถือประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นโดยปัญญาชนท้องถิ่น ซึ่งเขียนเป็น

ภาษายาวี แม้ว่าจะมีการแปลและศึกษากันอย่างจริงจังในปัจจุบัน แต่ก็มีอาจแก้ไขให้อคติที่มีต่อกันนั้นลบเลือนไปได้ ส่วนในด้านการสร้างความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ให้คนในชาติเข้าใจโดยปราศจากอคตินั้น จะเห็นได้ว่าคนไทยเองยังตีความประวัติศาสตร์ไม่แตก ดังเช่นข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐปัตตานีกับรัฐไทยในอดีต ซึ่งมีต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานภายใต้ระบบความสัมพันธ์แบบระบบบรรณาการ การที่รัฐปัตตานีต้องถวาย “บุหงามาศ” แก่กรุงศรีอยุธยา นั้นเป็นเพียงการแสดงถึงสัญลักษณ์ว่ารัฐปัตตานีให้การยอมรับอยุธยาในฐานะรัฐที่ใหญ่กว่า มีอำนาจเหนือกว่า แต่ทั้งสองรัฐไม่ได้ก้าวภายในกิจการภายในของกันและกัน เสมือนการพึ่งพากันของรัฐทั้งสอง ทำนองพี่ใหญ่กับลูกน้อง แต่คนทั่วไปกลับเข้าใจว่ารัฐปัตตานีเป็น “เมืองขึ้น” ของอยุธยา แม้ว่าในสมัยอยุธยาจะมีการทำสงครามระหว่างอยุธยากับปัตตานีอยู่บ้าง ดังเช่นในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง แต่สงครามนั้นก็ก็เป็นไปตามเงื่อนไขของยุคจารีต ซึ่งเป็นการขยายและคงอำนาจของพี่ใหญ่ให้คงอยู่ รวมถึงการแย่งชิงทรัพยากรและกำลังคน ต่างจากสงครามในยุคปัจจุบันที่ยึดถือเอาการครอบครองดินแดนและมีอธิปไตยเหนือดินแดนนั้น

ความเข้าใจว่าปัตตานีและดินแดนอาณานิคมบริเวณใกล้เคียงเป็นผลสืบเนื่องมาจากแนวคิดเรื่องรัฐชาติที่แพร่ขยายเข้ามาในสยามช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ก่อให้เกิดการใช้แผนที่มาแบ่งเขตแดนระหว่างรัฐ พรหมแดนธรรมชาติที่แต่ก่อนมีอาจขัดขวางการเคลื่อนไหวของประชากรจากถิ่นหนึ่งไปยังอีกถิ่นหนึ่งด้วยการค้า วัฒนธรรม และศาสนา ฯลฯ เริ่มศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจแบ่งเส้นพรหมแดนให้ผู้คนต้องเป็นพลเมืองสังกัดอยู่

ในรัฐใดรัฐหนึ่งไปโดยปริยาย

การปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งทำให้ดินแดนของปัตตานีและอาณานิคมรอบๆ กลายเป็นจังหวัดที่ขึ้นอยู่กับ การปกครองของสยาม และเมื่อสยามต้องเจรจาที่ดินแดนทางใต้บางส่วนให้แก่อังกฤษ ก็ยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่าสยามมองดินแดนทางใต้ว่าเป็นอาณานิคมภายในของสยาม ความขัดแย้งรุนแรงยิ่งขึ้นในยุคจอมพล ป.พิบูลสงคราม นโยบายการสร้างชาติให้ทันสมัยทัดเทียมอารยประเทศ ด้วยการเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามให้เป็นไทย นั้นก็ยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่าเขตแดนประเทศไทยเป็นของคนเชื้อชาติเดียวและทำให้เชื้อชาติอื่นอยู่ในสภาพของ “คนอื่น” ที่ไม่ได้รับสิทธิอันเท่าเทียมกับคนไทย จวบจนสมัยปัจจุบัน กระแสการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยทำให้ความเจริญต่างๆ เข้าไปในดินแดนสามจังหวัดภาคใต้ และทำให้โลกในแบบโลกียวิสัยแพร่หลายในชุมชนมุสลิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักการทางศาสนา ในทัศนะที่รัฐไทยมองว่าเป็นการสร้าง ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นนี้เอง กลับทำให้ชาวมุสลิมถูกแย่งชิงทรัพยากรทางวัฒนธรรมไปโดยปริยาย ไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา ฯลฯ

ทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนของธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้ชี้ให้เห็นว่าประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีเหตุมีผลในตัวเอง มีเหตุและมีผลเกี่ยวพันกันไปอย่างปฏิเสธไม่ได้ เหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลต่ออีกเหตุการณ์หนึ่งในเวลาถัดมา โดยเขาชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนนี้ได้ฝังรากลึกอยู่ในจิตสำนึกที่ได้รับการปลูกฝังมาจากอดีตของคนในท้องถิ่น เล่าขานและเผยแพร่จนทำให้เรื่องเล่านั้นได้กลายเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีชีวิตและมีพลัง

ขณะที่คนไทยส่วนใหญ่ยังหลงอยู่ในมายาคติทางประวัติศาสตร์ที่เพิ่งถูกสร้างขึ้นภายใต้แนวคิดชาตินิยม ความขัดแย้งดังกล่าวจึงเป็นผลมาจากความคิดและความเชื่อในข้อมูลประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันนั่นเอง

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีความหมายสามารถนำมาแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชนในชาติได้ ส่วนจะนำความรู้อันเป็นนามธรรมนี้ไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหายังเป็นรูปธรรมหรือไม่นั้น ยังเป็นความท้าทายผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ฐนรัช กองทอง

ความทรงจำ ความฝัน ความคิดคำนึง

ผู้เขียน คาร์ล กุสตาฟ ยุง

ผู้ช่วยบันทึกและบรรณาธิการ อนีลา จาฟเฟ

ผู้แปล พจนา จันทรสันติ

ผู้จัดพิมพ์ โครงการจัดพิมพ์คบไฟ

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2551

หนังสือเล่มนี้มีจุดเริ่มต้นขึ้นในการประชุมอีรานอส (Eranos) ซึ่งจัดขึ้นในอัสโคนา (Ascona) เมื่อฤดูร้อนปี ค.ศ.1956 และเริ่มงานกันในฤดูใบไม้ผลิปี 1957 โดยมีแนวทางว่าเป็นหนังสืออัตชีวประวัติ ไม่ใช่ชีว-

ประวัติ ซึ่งในขณะนั้นคาร์ล กุสตาฟ ยุง (Carl Gustav Jung, 1875-1961) มีอายุสูงวัยกว่าแปดสิบปีแล้ว ได้ใช้เวลายามว่างสัปดาห์ละครั้งในการบรรยาย นอกจากนี้ในปลายปี 1957-เมษายน 1958 ยุงเขียนอัตชีวประวัติช่วงวัยเยาว์ 3 บทแรกจากช่วงปฐมวัยถึงการสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแพทยในปี 1900 และในช่วงเดือนมกราคม 1959 ยุงได้เขียนบทปัจฉิมพินิจขึ้นมา ในขณะที่พำนักที่บ้านพักในชนบทที่โบลลิงเงน (Bollingen) การบรรยายเพื่อจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ครั้งนี้ได้พา ยุงไปหาภาพของวัยเด็กที่ได้เก็บงำไว้มานาน และการเผชิญหน้ากับคำถามทางศาสนา ซึ่งยุงได้พิจารณาด้วยจุดยืนทางจิตวิทยา ยุงตรวจต้นฉบับทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ แล้วอนุมัติ ในที่สุดหนังสือเล่มนี้ได้ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1961

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 12 บท เป็นเรื่องราวประวัติชีวิตที่ผ่านการบอกเล่าของยุงนับแต่วัยเด็กจนถึงวัยแปดสิบสามปี (1958) ใน “กถา मुख” ยุงได้เริ่ม “การเล่าเรื่อง” ชีวิตตนเองที่ประจักษ์แจ้งในจิตไร้สำนึกโดยไม่อาจเล่าเป็นภาษาวิทยาศาสตร์ได้ เพราะไม่อาจสัมผัสรับรู้ตนเองในฐานะที่เป็นปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสิ่งที่ปรากฏต่อญาณทัศนะภายใน และสิ่งที่มนุษย์ดูเหมือนจะเป็นส่วนหนึ่งของนิรันดร์ภาพ อาจเผยแสดงผ่านปรัมปราคติเท่านั้น ด้วยเหตุที่ตำนานเล่าขานมีความเป็นอิสระและแสดงถึงชีวิตได้กระฉ่างชัดกว่าวิทยาศาสตร์

ยุงย้อนรำลึกภาพวัยเด็กของตนด้วยประสบการณ์จากความทรงจำของตน ประกอบกับคำบอกเล่าของผู้อื่นที่จดจำตนแล้วมาบอกเล่าภายหลัง แต่ยุงได้อธิบายถึงปมในจิตใจที่ก่อรูปขึ้นจากประสบการณ์ในวัยเด็กของตนไปพร้อมกันด้วย ทั้งจาก

เหตุการณ์การแยกทางกันของแม่กับพ่อ (ซึ่งเป็นนักบวชยากจน) และความรู้สึกกลัว “ชายชุดดำ” หรือพระเยซูติด จนถึงเรื่องการแกะรูปคนตัวเล็ก (ภายหลังเขาพบว่ามีการแกะสลักที่คล้ายกันในหลายวัฒนธรรม) ที่กลายเป็นจุดสุดยอดของบทสรุปชีวิตในวัยเด็กชาวสวิสของยุง

ยุงเกลียดการไปโบสถ์ (ยกเว้นวันคริสต์มาสที่มีร้องเพลง) ไม่ชอบเรียน (และสงสัยเสมอในวิชา) คณิตศาสตร์ ล้มเหลวกับวิชาวาดเขียน เกลียดวิชายิมนาสติก และในช่วงอายุ 12 ปี เขาเป็นลมหมดสติ โดยไม่รู้สาเหตุเมื่อต้องไปโรงเรียน ทำให้ต้องหยุดเรียนนานกว่าหกเดือน จนกระทั่งเขาได้ทราบความลำบากของพ่อในการหาเงินรักษาเขา จึงได้ตัดสินใจกลับไปเรียน ด้วยการทนฝืนอาการเวียนศีรษะเมื่อต้องอ่านหนังสือได้สำเร็จ โดยเอาชนะ “อาการป่วยทางจิต” ของตนเองได้

วันหนึ่งบนทางเดินไปโรงเรียน ยุงได้พบตนเองหรือ “ฉัน” อันทรงอำนาจขึ้นมาในช่วงเดียวกันนี้เอง ระหว่างการไปพักผ่อนวันหยุดกับเพื่อนๆ ซึ่งครอบครัวเขามีบ้านพักอยู่ที่ทะเลสาบลูเซิร์น ยุงได้ออกไปพายเรือด้วยวิธียืนแจวซึ่งเขารู้จักแต่กลับถูกเจ้าของบ้านผู้ห่วยไยเรียกกลับไปดำหนิเสียยกใหญ่ อันเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้พบกับบุคลิกภาพที่ 2 ของตนเอง หรือ “ฉัน” ที่รู้สึกขุ่นเคืองการถูกเหยียดหยามครั้งนี้ ทั้งที่อีกบุคลิกภาพหนึ่งคือเด็กขี้อายและรู้สึกต่ำต้อย ในช่วงนี้ยุงคิดเรื่องบาปมากขึ้นย้อนกลับไปหาอดัมกับอีฟและได้ข้อสรุปว่าเป็นพระประสงค์ของพระเจ้าที่จะให้มนุษย์ทำบาป

ด้วยความคิดนี้ยุงพบว่าตนเองได้รับพระพรแทนแทนที่การถูกพิพากษาโทษ

ชวน์รันดร์ และพ่อของเขาซึ่งทำตามพระบัญญัติยังไม่สามารถเข้าถึงได้ แต่ก็ทำให้ยุงรู้สึกว่าตนเองเป็นคนต่ำต้อยบาปหนาด้วย ยุงมีประสบการณ์ทางจิตที่อธิบายไม่ได้ เช่นเขารู้สึกผูกพันกับศตวรรษที่ 18 โดยไม่เข้าใจตนเอง

เมื่อเขาได้อ่าน *เฟาสท์ (Faust)* ของเกอเท (Johann Wolfgang von Goethe) ทำให้เขารู้จักนักปรัชญา (พ่อเริ่มสอนภาษาละตินหลังจากยุงอายุได้ 6 ขวบ แต่ไม่มีหนังสือปรัชญาบนชั้นหนังสือของพ่อ) และการค้นพบอันยิ่งใหญ่ของยุงคืออาร์เทอร์ โชเพนฮาวเออร์ (Arther Schopenhauer) ซึ่งเป็นนักปรัชญาคนแรก (ตามทัศนะของยุง) ที่กล่าวถึงความทุกข์ และกล่าวถึงพระเจ้าว่ามีดบอด ทำให้ยุงตามความประทับใจที่โชเพนฮาวเออร์มีถึงอิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant) โดยเฉพาะในหนังสือ *Critique of Pure Reason* และจากการอ่านคานต์ทำให้ยุงได้หลักคิดจากทฤษฎีความรู้ของคานต์กลับมาวิพากษ์ทัศนะที่มองโลก “มีดมน” แบบโชเพนฮาวเออร์ด้วย

ความสนใจของยุงนั้นดูเหมือนขัดแย้งในตนเอง ด้านหนึ่งเขาสนใจวิทยาศาสตร์ แต่ในอีกด้านหนึ่งสนใจศาสนาเปรียบเทียบในสายวิทยาศาสตร์ยุงสนใจสัตวศาสตร์ บรรพชีวินวิทยา และธรณีวิทยา ส่วนสายมนุษยศาสตร์นั้นเขาสนใจวิชากรีก-โรมัน วิทยา อียิปต์วิทยา และโบราณคดีก่อนยุคประวัติศาสตร์ โดยวิทยาศาสตร์ตอบสนองบุคลิกภาพที่ 1 และมนุษยศาสตร์ตอบสนองบุคลิกภาพที่ 2 แต่ในที่สุดจากความฝันครั้งหนึ่งยุงตัดสินใจเลือกเรียนแพทย์ และที่มหาวิทยาลัยบาเซิล เขาได้อ่านหนังสือของฟรีดริช นิทเช (Friedrich Nietzsche) ซึ่งเป็นลูกนักเทศน์เช่นเดียวกัน ด้วย

ความกระหายใคร่รู้และหลงใหลไปกับ *ซาราทุสตรา* (*Thus Spoke Zarathustra*) โดยเปรียบจุดตั้งเฟาสท์ได้เปิดประตูให้ แล้วซาราทุสตราได้ปิดประตูบานนั้นลง หลังจากนั้น 2-3 สัปดาห์ต่อมาได้เกิดเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ขึ้น ยูงได้พบคนทรงคนหนึ่ง เป็นเด็กหญิงอายุ 15 ปีซึ่งทำให้ยูง ลบล้างความคิดทางปรัชญาและได้ช่วยให้ เกิดมุมมองทางจิตวิทยา

ในช่วงทำงานแพทย์ผู้ช่วยในเมืองซูริก งานวิจัยเรื่องฮิสทีเรียและความฝันของ ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อยูงในการชี้นำการสังเกต และเข้าใจผู้ป่วยแต่ละรายอย่างใกล้ชิด ในปี 1906 ยูงเขียนบทความว่าด้วยทฤษฎีของ ฟรอยด์ แต่ได้รับคำเตือนจากศาสตราจารย์ ชาวเยอรมันสองคนว่าจะไม่เป็นผลดีกับ วิชาชีพในการยืนอยู่ข้างฟรอยด์ ยูงตอบ กลับไปว่าถ้าสิ่งที่ฟรอยด์พูดเป็นความจริง เขาก็ต้องยืนอยู่ข้างฟรอยด์ และเขาจะไม่ สนใจวิชาชีพนี้ หากว่ามันตั้งอยู่บนฐานงาน วิจัยอันคับแคบและปิดบังความจริงไว้ ในปี 1907 ทั้งคู่ได้พบกันที่กรุงเวียนนา และได้ ค่อยกันต่อเนื่องนานถึง 13 ชั่วโมง ทฤษฎี เรื่องเพศของฟรอยด์เป็นสิ่งที่น่าประทับใจ แต่ทัศนะของฟรอยด์ที่มีต่อจิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่น่ากังขาสำหรับยูง

ในการสนทนากันครั้งที่ 2 ที่กรุง เวียนนา จากที่ยูงเข้าใจทฤษฎีเรื่องอำนาจ ของอัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) เพียงเล็กน้อย แต่ทันใดนั้นเรื่องปริสนา ความรัก (eros) และอำนาจก็กดทับลงมา ที่ตัวยูง เนื่องจากฟรอยด์ไม่เคยอ่านงาน ของนิทเช ปริสนานี้จึงควรเปลี่ยนจาก “ฟรอยด์-แอดเลอร์” กลายเป็น “ฟรอยด์- นิทเช” หรือระหว่าง “เพศ-อำนาจ” ใน พันธนาการของกรอบชีววิทยา (เพศของ

ฟรอยด์คือ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” ที่เป็นไปได้ทั้ง พระเจ้าและปีศาจ (ของฟรอยด์) กับพลังสุด ขั้วของสติปัญญา (ของนิทเช) และการเป็น อิสระจากสองขั้วคือยาถอนพิษร้ายของ โลกตะวันออก และจากการสนทนากับ ฟรอยด์ผู้กล่าวว่าแสงศักดิ์สิทธิ์แห่งทัศนะ เรื่องเพศของเขาจะดับลงด้วยคลื่นไสโครก สีดำนี้นำให้เกิดสภาพการณ์ของปรัมปรา คติขึ้น นี่คือการต่อสู้ระหว่างแสงสว่างกับ ความมืด และทำให้ยูงหันไปสนใจปรัมปรา คติและศาสตร์แห่งสัญลักษณ์

หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ยูงเริ่มสนใจ จิตวิเคราะห์ในงานของนักเขียนสายนอสติก (gnostic) อย่างจริงจัง ต้องอาศัยความรู้ ทางประวัติศาสตร์และวรรณกรรม เพราะ หลักฐานส่วนใหญ่ถูกบันทึกจากสำนักคิด ฝ่ายปฏิปักษ์คือปราชญ์แห่งพระศาสนจักร ยุคต้นคริสตกาล ความสนใจต่อมาของ ยูงคือ “จิตวิทยา-ศาสนา” ซึ่งในช่วงเวลา เดียวกันนั้น เขาเริ่มสร้างบ้านที่โบลลิงเงน ในปี 1923 และตกแต่งต่อเนื่องมา จนถึง บั้นปลายชีวิต เขาได้สลักหินเป็นอนุสรณ์ ของบรรพบุรุษสายพ่อลงในแผ่นหินสาม แผ่นในฤดูหนาวปี 1955-56 (ภรรยาของ ยูงเสียชีวิตในปี 1955) มีนายแพทย์คาร์ล ยูง (เสียชีวิตปี 1654) ที่เมืองไมนซ์ (Mainz) ต่อเนื่องมา และสาแหรกตระกูลยูงมาขาด ลงที่ซิกมุนด์ ยูง (มีชีวิตในช่วงต้นศตวรรษที่ 18) พลเมืองแห่งเมืองไมนซ์ (เนื่องจาก เกิดไฟไหม้ทำลายเอกสารไป)

นอกจากยุโรปแล้ว ยูงร่วมเดินทาง ไปอเมริกากับฟรอยด์เป็นเวลา 7 สัปดาห์ ในปี 1909 ไปแอฟริกาเหนือ ในปี 1920 ไปเคนยาและอุกานดา ในปี 1925 ไป อินเดีย ในปี 1938 สำหรับยูงประสบการณ์ ทางศาสนา โลกของจิตไร้สำนึกและ ปรัมปราคติล้วนเป็นประสบการณ์ทางจิต

ที่เป็นหนึ่งเดียวกันของมนุษย์ ในวัยเด็กของยุ่งนั้น จากบุคลิกภาพที่แบ่งเป็นสองจากความสนใจที่แบ่งเป็นสอง ยุ่งได้เลือกเส้นทางหนึ่งของความสนใจในวัยหนุ่ม ด้วยเหตุผลของการศึกษาเพื่ออาชีพ และเพราะความฝันครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะไปพบว่าเส้นทางแสวงหาความหมายของเขา กลับไปบรรจบกับความสนใจอีกเส้นทางหนึ่ง ในวัยกลางคนและความฝันอีกหลายครั้ง ทั้งที่ยุ่งปฏิเสธโบสถ์ วิชาเทววิทยา และการเดินตามเส้นทางนักบวชของพ่อ แต่ยุ่งกลับสนใจอย่างมากกับจิตไร้สำนึก (เป็นวิทยาศาสตร์) การศึกษาศาสนาเปรียบเทียบ และเส้นทางล่อลวง (ปรัมปราคดี) หรือการเล่าเรื่องที่ยุ่งเขียนไว้ว่า “ไม่ว่าเรื่องเล่านั้นจะ ‘จริง’ หรือไม่ก็ตาม นั่นก็มีปัญหา ทว่าคำถามหนึ่งเดียวก็คือ สิ่งที่ข้าพเจ้าเล่านั้นคือนิทาน คือสัจจะของข้าพเจ้าหรือไม่” เป็น “ของข้าพเจ้า” ที่หมายถึงของปัจเจกชนคนหนึ่ง เช่นเดียวกับการแสวงหาประสบการณ์ทางศาสนา การศึกษาวิชาจิตวิทยาและรักษาทางคลินิก แต่คือ “สัจจะ” ในวิทยาศาสตร์ เทววิทยา ศาสนาเปรียบเทียบ และปรัมปราคดี โดยผ่านทาง “การเล่าเรื่อง” ในอัตชีวประวัติของคาร์ล กุสตาฟ ยุ่ง

ยุ่งได้นำทฤษฎีของฟรอยด์จากเรื่องเพศทางชีววิทยา-จิตวิเคราะห์ ไปสู่การอธิบายเชิงจิตวิเคราะห์-ทฤษฎีสัญลักษณ์ทางศาสนาเปรียบเทียบ ซึ่งฟรอยด์ได้เริ่มต้นไว้บ้างเกี่ยวกับจิตวิเคราะห์กับอารยธรรม และอาจเปรียบเทียบกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์ของฌักส์ ลากอง (Jacques Lacan) ที่ เฟลิซ กัวตารี (Felix Guattari) ได้ร่วมกับกิลเลส เดอลูซ (Gilles Deleuze) ขยายคำอธิบายจิตวิเคราะห์ไปสู่การวิเคราะห์สังคมทุนนิยม (capitalism)

กับอาการหรือโรคจิตเภท (schizophrenia) ทำให้ ความทรงจำ ความฝัน ความคิดคำนึงของยุ่งเล่มนี้จึงอ่านสนุกทั้งในแง่อัตชีวประวัติ ศาสนา จิตวิทยา และประวัติศาสตร์ ความคิดตะวันตกร่วมสมัย ตลอดจนรื่นรมย์ไปกับความงามในภาษาแปลของคุณพจนานันท์

ข้อจำกัดประการหนึ่งของหนังสือเล่มนี้คือ ผู้อ่านชาวไทยจำนวนหนึ่งต้องสงสัยกับการตัดสินใจด้วยความฝันบ้าง กับความคิดเห็นที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์หรือไม่มีเหตุผลบ้าง ซึ่งเป็นเพราะยุ่งนั้นย้อนพินิจสอดส่องมองหาสัญญาณ (sign) และประสบการณ์ทางจิตวิญญาณในแบบศาสนาคริสต์ในประวัติชีวิตของตนอยู่ด้วย ทั้งในการเขียนและบรรยายอัตชีวประวัตินี้ แต่ด้วยทัศนะที่เปิดกว้างออกจากกรอบศาสนาคริสต์เองไปสู่กรอบศาสนาเปรียบเทียบ และแผ่ร่องรอยมุมมองตามกรอบจิตวิเคราะห์ ด้วยปมการปฏิเสธและก้าวพ้นพ่อผู้เป็นนักบวชและปมอื่นๆ ในการก่อรูปบุคลิกภาพตามทฤษฎี psycho-sexual development ของฟรอยด์

วีระศักดิ์ กิริตวรนนท์